

FROSTATING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 28.10.2019

Saksnr.: 19-077350ASD-FROS

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Marit Forsnes
Randi Grøndalen
Gunnar Greger Hagen

Ankende part

Dyb Anlegg AS

Advokat Ingvar Harald
Seth

Ankemotpart

Molvær Bygg AS

Advokat Torgeir
Hovland Langva

DOM

Saken gjelder økonomisk oppgjør etter heving av en entreprisekontrakt.

Legemarka boligfelt ble godkjent for boligutbygging av Sula kommune i 2008. Boligfeltet skulle opparbeides med i alt 32 tomter for bolighus. Molvær Bygg AS (Molvær Bygg) skulle stå for utbyggingen etter avtale med grunneieren.

Grunnarbeidene på boligfeltet ble beskrevet i en tilbudsinnbydelse som ble sendt flere entreprenører i 2009. Molvær Bygg inngikk først avtale med Bito Maskin AS. Arbeidene startet opp våren 2010, men på grunn av økonomiske vansker hos Bito Maskin AS ble kontrakten hevet høsten 2010. Molvær Bygg tok deretter kontakt med maskinentreprenøren Dyb Anlegg AS (Dyb Anlegg).

Dyb Anlegg hadde inngitt tilbud i første runde. Tilbudsinnbydelsen ble oversendt på nytt 5. oktober 2010. Etter befaring innga Dyb Anlegg et muntlig pristilbud på 4 641 156 kroner, som ble akseptert av Molvær Bygg. Tilbudet var 1,4 millioner kroner høyere enn tilbudet fra Bito Maskin AS. Det ble ikke opprettet noen skriftlig avtale mellom Dyb Anlegg og Molvær Bygg. Det er tvist om et angivelig møtereferat 12. november 2010.

Dyb Anlegg startet opp arbeidene i februar 2011. Fra mars 2011 og frem til 8. desember 2017 utstedte entreprenøren 25 fakturaer på totalt 5 723 048 kroner. De 24 første fakturaene ble betalt av Molvær Bygg. En a konto faktura utstedt 8. desember 2017 på 312 500 kroner (faktura nr. 1878) ble ikke betalt. Molvær Bygg varslet entreprenøren om at betalingen ble stilt i bero med bakgrunn i kostnadsrammen.

Partene hadde møter i desember 2017 og i begynnelsen av januar 2018. Molvær Bygg ga tilbakemelding om at det var fakturert for mye og at entreprenøren nå skyldte byggherren ca 1,7 millioner kroner. Dyb Anlegg ble bedt om å utstede kreditnota på faktura nr. 1878 og komme med forslag til løsning. Det gjensto fortsatt en betydelig del av grunnarbeidene.

Dyb Anlegg varslet i slutten av januar 2018 om at arbeidene ikke kunne fortsette på grunn av uenigheten om oppgjør og mangelen på signerte kontrakter. Molvær Bygg ga uttrykk for at dette i så fall ville være kontraktsbrudd og fastholdt avtalen. Dyb Anlegg ville ikke gjenoppta arbeidene.

Avtalen ble hevet av Molvær Bygg i brev 2. februar 2018. Det ble samtidig fremsatt krav om tilbakebetaling etter avtalen og varslet krav om erstatning. Entreprenøren avviste kravet og krevde oppgjør for den ubetalte fakturaen. Byggherren engasjerte Møre Maskin AS for å få grunnarbeidene ferdigstilt.

Molvær Bygg innga stevning 1. november 2018 for Sunnmøre tingrett. Påstanden var at Dyb Anlegg skulle betale 2 479 005,75 kroner med tillegg av forsinkelsesrenter fra 7. mai 2018. Dyb Anlegg la ned påstand om frifinnelse i tilsvaret. Det ble samtidig inngitt motsøksmål med krav om betaling av 312 500 kroner med tillegg av forsinkelsesrenter fra 18. desember 2017.

Sunnmøre tingrett avsa 3. april 2019 dom med slik slutning:

I hovedkravet:

Dyb Anlegg AS dømmes til – innen to uker fra dommens forkynnelse - å betale kroner 2 104 005,50 – to millioner etthundreogfirtusenogfemfemti/100 til Molvær Bygg AS med tillegg av forsinkelsesrenter fra 7. juni 2018 og til betaling skjer.

I motsøksmålet:

Molvær Bygg AS frifinnes.

Felles:

Dyb Anlegg AS dømmes til å erstatte Molvær Bygg AS sakskostnader med kroner 148 000 – etthundreogførtiåttetusen – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse. I tillegg kommer rettsgebyr med kroner 9200 – nitusentohundre.

Dyb Anlegg har anket dommen, og Molvær Bygg har tatt til motmæle. Det ble holdt ankeforhandling i Ålesund tinghus 30. september og 1. oktober 2019. Partene møtte og forklarte seg. Det ble hørt fem vitner. Om bevisførselen for øvrig vises til rettsboken. Saken står i hovedsak i samme stilling for lagmannsretten som for tingretten.

Dyb Anlegg AS har i det vesentlige gjort gjeldende:

Molvær Bygg var ikke berettiget til å heve avtalen og kan ikke kreve dekket merkostnadene ved fullføring av anleggsarbeidene.

Tilbudsinnsbydelsen lider av mangler og uklarheter og har en dårlig funksjonsbeskrivelse. All risiko kan ikke veltes over på entreprenøren. Molvær Bygg, som har formulert dokumentet, må ha ansvaret for feil, mangler og unøyaktigheter i dette. Tilbudsinnsbydelsen inneholder intet om gateløp, fiber, løp og kulvert. Formuleringene om asfalt kan ikke forstås slik at dette var inkludert.

Dyb Anlegg fakturerte i henhold til utførelse/fremdrift. Tilleggsarbeidet ble fakturert særskilt. Fakturaene kunne hatt en bedre arbeidsbeskrivelse, men de var tilstrekkelige. Det står ikke uttrykkelig i fakturaene at det dreide seg om tilleggsarbeid, men arbeid som partene er enige om gjaldt tilleggsarbeid, ble også fakturert slik. Partene hadde et godt samarbeid og de ryddet opp i uklarheter underveis. Bjørn-Inge Molvær var på byggeplassen nærmest daglig. Molvær Bygg betalte alle fakturaene uten innsigelser, helt til den siste.

Det angivelige referatet datert 12. november 2010 dukket opp i 2017, og var ukjent for Kjell Petter Dyb. Referatet må ha blitt «tilordnet» av Bjørn-Inge Molvær da det kom til konflikt. De omstridte postene er limt inn i dokumentet, og er for så vidt avklarende for hva som hørte til hovedanbudet og hva som var tilleggsarbeid. Dokumentet har for øvrig ingen bevisverdi. Grunnen til at det ble konflikt og at arbeidene ble avsluttet, var den manglende betalingen av den siste fakturaen og fremleggelsen av møtereferatet som Dyb Anlegg oppfattet som svikaktig. Avtalen ble hevet på grunn av betalingsmislighold.

Arbeid utført privat for Molvær må under alle omstendigheter trekkes ut.

Det er ikke sannsynliggjort at Molvær Bygg er påført et økonomisk tap ved at Dyb Anlegg ikke fullførte kontrakten.

Dyb Anlegg AS har lagt ned slik påstand:

1. Dyb Anlegg AS frifinnes for krav fra Molvær Bygg AS fremmet gjennom stevning til Sunnmøre tingrett 01.11.2018.
2. Molvær Bygg AS dømmes til å betale Dyb Anlegg AS kr. 312.500,- med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 18.12.2017 og til betaling skjer.
3. Dyb Anlegg AS tilkjennes saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett.

Molvær Bygg AS har i det vesentlige gjort gjeldende:

Etter partenes avtale var Dyb Anlegg forpliktet til å gjennomføre grunnarbeidene til en fast pris. Molvær Bygg mottok 25 fakturaer på i overkant av 5,7 millioner kroner og av disse ble vel 5,4 millioner kroner betalt. Da utbetalingene ikke var i samsvar med fremdriften, ble den siste fakturaen ikke betalt, noe som førte til at Dyb Anlegg trakk seg fra videre arbeid. Dette innebar kontraktsbrudd fra entreprenørens side og gir grunnlag for heving og byggherrens krav om erstatning.

Avtalen gjaldt «komplett» arbeid til en fast pris. Av ordlyden i tilbudsinnbydelsen fremgår blant annet at entreprenøren skulle være ansvarlig overfor offentlig myndighet og stå for teknisk detaljprosjektering. Asfalt, gatelys og fiber er inkludert. Kontrakten overlot mye av risikoen til entreprenøren. Et eventuelt tilleggsarbeid måtte varsles og dokumenteres av entreprenøren, noe som ikke ble gjort av Dyb Anlegg. Av fakturaene var det kun seks som ikke var benevnt som a konto. Molvær Bygg bestrider at det er avtalt tilleggsarbeid utover et begrenset antall fakturaer (seks stykker) som beløper seg til 518 137,50 kroner. Den omstendighet at Molvær Bygg betalte fakturaene kan ikke tas til inntekt for at tilleggsarbeid ble akseptert. Av partsforklaringen fremgikk at det i perioder ikke var så god kontroll hos daglig leder i Molvær Bygg, noe som skyldtes personlige forhold.

Molvær Bygg har rett til å få dekket merkostnadene ved å få arbeidet fullført samt utgifter til reparasjon/gjenoppbygging av mangelfullt utført arbeid.

For Molvær Bygg har det ikke vært mulig å se at den ene fakturaen (faktura nr. 1800) gjaldt arbeid på Bjørn-Inge Molværs private eiendom, og ikke gjaldt arbeid på boligfeltet. I så fall er dette urettmessig avkrevd Molvær Bygg.

Molvær Bygg AS har lagt ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Molvær Bygg AS tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten.

Lagmannsrettens vurdering:

Spørsmålet om kontraktsbrudd og heving:

Hovedspørsmålet i saken er om Dyb Anlegg rettmessig kunne trekke seg fra arbeidet i januar 2018 på grunn av uenigheten om oppgjør eller om dette innebar et kontraktsbrudd.

Det første lagmannsretten må vurdere er om det forelå betalingsmislighold fra byggherrens side som kunne begrunne entreprenørens stans i arbeidene.

I vurderingen av om det forelå betalingsmislighold må det tas utgangspunkt i partenes avtale – hvilket arbeid skulle utføres og til hvilken pris.

Ifølge tilbudsinnbydelsen skulle det opprettes et eget avtaledokument mellom partene basert på Norsk Standard 3410, men dette ble ikke gjort. Partene er enige om at Dyb Anlegg muntlig påtok seg å utføre grunnarbeidene for en fast kontraktssum, som ble avtalt til 4 641 156 kroner. Det er også enighet om at tilbudsinnbydelsen av 5. oktober 2010 beskriver arbeidene som skulle utføres innenfor avtalt kontraktssum.

Det springende punkt i saken er om beskrivelsen i tilbudsinnbydelsen innebærer en komplett utførelse av grunnarbeidet eller om enkelte ytelser skulle betales utenom kontraktsbeløpet.

Dyb Anlegg mener beskrivelsen i tilbudsinnbydelsen er mangelfull og uklar, at flere av arbeidsoppgavene/funksjonene ikke er omtalt og at det var klart fra første stund at det ville påløpe tillegg. Ifølge entreprenøren gjaldt dette arbeid/ytelser knyttet til blant annet kulvert, turbinledning, rivning av løe, strøm og fiberskap, kabelgrøfter, asfalt og gatelys.

De omtvistede tilleggene som beløper seg til 1 071 062,50 kroner, fremgår av følgende oppstilling hvor faktureteksten er medtatt:

1217	20.01.2012	125 000,00	Ref. Legemarka byggefelt akonto
1495	25.10.2013	231 250,00	Ref. Legemarka veg/grøft/kullvert turbinledning akonto
1678	04.03.2015	18 750,00	Ref. Legemarka oppsetting og henting av strøm og fiberskap akonto
1739	22.12.2015	139 812,50	Ref. Legemarka gatelys, frest asfalt, graving, grus, kabelgrøft m.m.
1756	13.05.2016	156 250,00	Ref. Legemarka boligfelt akonto
1788	16.09.2016	225 000,00	Ref. Legemarka kabelgrøfter akonto
1548	14.02.2014	118 750,00	Ref. Legemarka-Forlengelse av veg oE akonto
1875	24.11.2017	56 250,00	Ref. Legemarka Filming av nar anlegg
		1 071 062,50	

I tillegg er deler av en faktura (nr. 1800) av 28. oktober 2016 omstridt mellom partene. Ifølge entreprenøren gjelder det vesentligste av beløpet – 313 500 kroner – privat arbeid for daglig leder i Molvær Bygg, noe lagmannsretten kommer tilbake til senere.

For å ta stilling til hva som inngår i fastprisavtalen må det tas utgangspunkt i tilbudsinnbydelsens ordlyd sammenholdt med andre tolkningsmomenter som partenes forklaringer, etterfølgende skriftlige bevis og hva som fremstår som naturlig.

Tingretten har gjengitt sentrale deler av tilbudsinnbydelsen på side 7 og 8 i dommen.

Tilbudsinnbydelsen angir selv at det skal gis pris på «komplett» løsning, og det følger av tilbudsinnbydelsen, avslutningsvis, at:

«Dersom entreprenøren mener noe er uteglemt for å få en komplett løsning må dette komme frem i tilbudsbrevet.»

Det er på det rene at Dyb Anlegg ikke tok noen forbehold ved inngivelse av tilbudet. Ifølge partsforklaringen til daglig leder oppfattet han tilbudsinnbydelsen som ufullstendig, men dette var likevel ikke noe tema mellom partene ved avtaleinngåelsen.

Lagmannsretten betviler ikke at byggherrens intensjon har vært å få en «komplett løsning». Funksjonsbeskrivelsen i tilbudsinnbydelsen er likevel knapp og dels mangelfull. Møtereferatet av 12. november 2010, som er omstridt, nevner imidlertid flere av postene partene er uenige om.

Referatet er fra et møte som skal ha vært holdt 10. november 2010 mellom Bjørn-Inge Molvær (styreleder og daglig leder i Molvær Bygg) og Kjell Petter Dyb (styreleder og daglig leder i Dyb Anlegg).

Referatet er utarbeidet og signert av Bjørn-Inge Molvær. Han har forklart at møtet fant sted slik som beskrevet og at referatet ble sendt Dyb. Molvær mottok ikke innvendinger til referatet i etterkant. Dyb, som benekter at møtet har funnet sted, hevder at referatet må ha blitt opprettet av Bjørn-Inge Molvær i desember 2017 etter at tvisten oppsto.

Partene er enige om at referatet var nevnt i møtet 21. desember 2017.

I møtereferatet presiseres at alt er inkludert i henhold til anbudsinnbydelsen, og en rekke poster er uttrykkelig «inkludert» som asfalt, alle rør, drens, kummer, rørinspeksjon, rivning og fjerning av løa og gatebelysning. Det er også nevnt at turbinledningen skal sikres. Referatet viser til en synfaring 12. november 2010.

Slik lagmannsretten ser det har ikke Dyb Anlegg, som påstår at dokumentet er falskt, sannsynliggjort påstanden.

Ifølge IT-konsulent Severin W. Farstads vitneforklaring viser dokumentets filegenskaper at det ble opprettet 15. november 2010 og at det ikke er foretatt endringer i ettertid. Det fins programmer som gjør det mulig å endre dokumentdato, men lagmannsretten har ikke holdepunkter for å legge dette til grunn. Det tilføyes at Molvær i desember 2017 neppe hadde oversikt over de omstridte postene. Dyb protesterte heller ikke på referatet før en god stund senere.

Lagmannsretten legger til grunn at partene hadde et avklaringsmøte, slik referatet beskriver.

Tilbudsinnbydelsen og referatet sett i sammenheng, etterlater ikke tvil om at de fleste av de omtvistede fakturaene hørte til «hovedanbudet», og at de derfor som et utgangspunkt ikke kunne faktureres særskilt som tillegg.

Neste spørsmål er om Molvær Bygg likevel har akseptert postene som tilleggsarbeid i ettertid, eventuelt er bundet ved passivitet fordi det ikke ble gjort innvendinger til disse.

Partene er enige om at det har påløpt noen tilleggsutgifter, men lagmannsretten finner det ikke sannsynlig at det ble inngått muntlige avtaler om tilleggsarbeid på byggeplassen i det omfang som hevdes av entreprenøren. Det er å forvente at en entreprenør ville ha bekreftet omfattende tilleggsarbeider skriftlig i etterkant, noe som ikke har skjedd her.

Entreprenørens forklaring på dette punkt fremstår uklar og lite underbygget, og støttes ikke av andre bevis i saken. Ingen av de omtvistede fakturaene har en tekst som indikerer at det dreide seg om betaling for tilleggsarbeid, og flere inneholder «a konto» i tekstfeltet.

Lagmannsretten kan heller ikke se at byggherrens fakturabetaling kan være avgjørende. Entreprenøren vil være berettiget til å fakturere a konto for kontraktsarbeid etter hvert som dette utføres, men det vanlige i entrepriseretten er at tilleggsarbeid skal varsles slik at byggherren får anledning til å vurdere dette. Molvær Bygg hadde ingen foranledning til å komme med innvendinger slik fakturaene var utformet. Det kan hevdes at byggherren burde reagert tidligere, men noe av forklaringen ligger i at arbeidene skjedde i perioder over flere år. Den omstendighet at fakturaene ble betalt uten forbehold kan åpenbart ikke føre til at arbeidene må anses akseptert som tilleggsarbeid.

Etter dette finner lagmannsretten det klart at Molvær Bygg i desember 2017 var berettiget til å ikke betale faktura 1878. På det tidspunkt hadde byggherren utbetalt betydelig mer enn kontraktsforpliktelsene og fremdriften tilsa. Dyb Anlegg hadde fakturert og i alt fått utbetalt vel 5,4 millioner kroner, det vil si i underkant av 800 000 kroner mer enn hele kontraktsbeløpet. Fortsatt gjensto en betydelig del av arbeidene. Selv om det tas hensyn til tilleggskrav, fremstår det som åpenbart at det ikke forelå betalingsmislighold fra byggherrens side.

Konklusjonen er at Dyb Anlegg brøt kontrakten da selskapet trakk seg fra arbeidet i januar 2018. Kontraktsbruddet, som var vesentlig, ga Molvær Bygg rett til å heve avtalen.

Erstatningskrav:

Det følger av alminnelig kontraktsrett at et vesentlig kontraktsbrudd gir den annen kontraktspart rett til å kreve erstatning for nødvendige merkostnader.

Erstatningskravet til Molvær Bygg er på totalt 2 104 005 kroner. Den vesentlige posten er utgiftene til fullføring av grunnarbeidene med 1 958 438,50 kroner. I tillegg kommer utgifter til gatelys trinn II på 268 750 kroner og reparasjon av skade på rørgate med 134 562,50 kroner.

Lagmannsretten finner det klart at Molvær Bygg pådro seg et økonomisk tap ved at selskapet måtte engasjere Møre Maskin AS til å fullføre grunnarbeidene. Erstatningskravet er beregnet ut fra at Dyb Anlegg har fått fullt oppgjør etter kontrakten. Betalingen for å få fullført kontraktsarbeidet blir således en merutgift for byggherren. Utgiftene er dokumentert og legges til grunn.

Når det gjelder utgiftene til gatelys trinn II, fremstår det som usikkert om dette er en del av hovedanbudet. Denne utgiften er også utenfor kontraktsarbeidet til Møre Maskin AS, slik daglig leder i Møre Maskin AS forklarte det. Fundamenteringen er med, men ikke selve mastene/gatelysene. Gatelys på trinn I ble dekket av Molvær Bygg, og ikke av Dyb Anlegg. Selv om «gatelys» er nevnt i referatet fra 12. november 2010, ble ikke dette fulgt opp av byggherren i første trinn. Samlet sett etterlater bevisføringen såpass stor usikkerhet at utgiftene til gatelys trinn II ikke kan kreves erstattet.

Lagmannsretten har også kommet til at det må gjøres et fradrag for et beløp på 313 500 kroner (andel av faktura 1800), som etter bevisførselen anses å være betaling for arbeid utført for Bjørn-Inge Molvær privat. Det er ikke holdepunkter for at Molvær ga instruks om at dette skulle belastes prosjektet, men han har forklart at det stemmer at Dyb har bygd en natursteinsmur på hans private eiendom. Lagmannsretten legger til grunn at kostnaden er i den størrelsesorden som angitt av Dyb. Utgiften skal åpenbart ikke inngå i kontraktsbeløpet.

Erstatningskravet til Molvær Bygg fastsettes etter dette til 1 521 755 kroner. Det er ikke innvendinger fra Dyb Anlegg til at forsinkelsesrente løper fra 7. juni 2018.

Etter dette skal Molvær Bygg frifinnes for entreprenørens krav om oppgjør for den ubetalte fakturaen fra 8. desember 2017.

Sakskostnader

Molvær Bygg har ikke fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd jf. annet ledd. Selskapet er tilkjent 582 250 kroner mindre i erstatning enn ved tingrettens dom. Reduksjonen utgjør ca ¼ del av erstatningskravet til Molvær Bygg, og det er unaturlig å si at Dyb Anlegg «praktisk talt» har tapt fullstendig, selv om entreprenøren heller ikke fikk medhold i sitt fakturakrav.

Dersom tungtveiende grunner tilsier det, kan en part som har fått medhold av betydning helt eller delvis tilkjennes sakskostnader etter § 20-3. I tillegg til momentene i § 20-2 tredje ledd annet punktum, skal det etter lovbestemmelsen særlig legges vekt på hvor mye parten har fått medhold, og andelen sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken. Molvær Bygg har åpenbart fått medhold av betydning, jf. tvisteloven § 20-3.

Det er tilkjent en betydelig erstatning til Molvær Bygg. Selskapet har fått medhold i hevingsspørsmålet og er også frifunnet for entreprenørens krav. Etter lagmannsrettens syn tilsier det totale resultatet at Molvær Bygg skal tilkjennes delvis dekning av sakskostnadene. Den klart største delen av sakskostnadene knytter seg til den del av saken hvor Molvær Bygg har fått medhold. Det gjøres et fradrag på ca 25 % i sakskostnadene som kreves erstattet av Molvær Bygg.

Advokat Torgeir Langva har krevd dekket 94 000 kroner i salær for lagmannsretten. Det er ikke krevd mva. Etter dette settes sakskostnadene til 70 000 kroner for lagmannsretten.

Lagmannsretten skal ved avgjørelsen av sakskostnadene for tingretten legge sitt resultat til grunn, jf. tvisteloven § 20-9 annet ledd. Molvær Bygg fikk tilkjent fulle sakskostnader for tingretten. Etter lagmannsrettens resultat gjøres et tilsvarende fradrag i salæret slik at salær erstattes med 110 000 kroner med tillegg av rettsgebyret for tingretten på 9 200 kroner, i alt 119 200 kroner.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Dyb Anlegg AS dømmes til å betale Molvær Bygg AS 1 521 755 – enmillionfemhundreogtjueentusensyvhundreogfemtifem – kroner med tillegg av forsinkelsesrenter fra 7. juni 2018, innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
2. Molvær Bygg AS frifinnes for kravet fra Dyb Anlegg AS.
3. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Dyb Anlegg AS 70 000 – syttitusen – kroner til Molvær Bygg AS innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
4. I sakskostnader for tingretten betaler Dyb Anlegg AS 119 200 – etthundreognittentusentohundre – kroner til Molvær Bygg AS innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Marit Forsnes

Randi Grøndalen

Gunnar Greger Hagen

Dokument i samsvar med signert original.

Trondheim, 28.10.2019

Anne G Johansen

sign

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 125 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen

feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener
at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling. Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.